

SUBA ISTVÁN

HOGYAN LETT HEVES ÉS KÜLSŐ-SZOLNOKBÓL HEVES VÁRMEGYE
(Adalékok az 1876. évi XXXIII. tc. létrejöttéhez)^x

^x Részlet "Heves vármegye közigazgatása és politikai viszonyai a dualizmus korában 1867-1918" c. tanulmányából.

ABSTRACT: Этот короткий отрывок статьи взят из исследования автора под названием "Органы управления и политические условия Хевешского комитета во время дуализма".

В статье представлены дебаты парламента по поводу предложения правительства "Тиса" 1876 года об упорядочении территории, обращая особое внимание на точку зрения оппозиции Хевешской области, а также то, как парламент составил XXX III-ю статью закона, которая создала Хевешский комитат буржуазной эпохи.

Az 1867-es kiegyezés után megindult a polgári államszervezet kiépítése. Ennek egyik lépcsőjeként az 1869. XV. tc. elválasztja egymástól az igazságszolgáltatást és a közigazgatást, majd pedig az 1870. LXII. tc. az ország különböző közigazgatási egységeinek belső szerkezetét -- kevés kivételtől eltekintve -- egységes rend szerint szervezte újjá.

Az utóbb említett törvény egy meglehetősen kétarcú helyzet létrejöttét eredményezte. Vármegyének neveztek ugyan minden nagyobb közigazgatási egységet, de az egységesítés csak a megnevezés szintjén jött létre. Ugyanis a megyék belső jellegzetes karakterisztikái -- területi nagyság, lélekszám, adófizető képesség arányossága, területi folytonosság -- továbbra is oly nagymérvű eltéréseket mutattak, hogy a helyzet mindinkább tarthatatlanná vált. Az előbb jelzett állapot egyre fokozódó mértékben igényelte az újabb törvényes rendezést. A megyékre váró igazi ésszerűsít-

tési folyamatból nem maradt ki szűkebb hazánk, Heves megye, pontosabban annak jogelődje, Heves-Külső-Szolnok t. e. vármegye sem. A vármegye vizsgálatunk időmetszetében az ország egyik legnagyobb megyéje volt.

Vármegyénk területelte eredetileg Újvárhoz tartozott -- legalábbis a történészek körében divatozó egyik felfogás szerint --, és csak később, a XIII. század végén önállósult, így csak azóta beszélhetünk Heves megyéről.¹

Megyénk területi fejlődése a török hódítás korában sajátosan alakult. Mint tudjuk, a megyeszékhely -- Eger -- sikeres ellenállása miatt a török nem tudta hatalmát kiterjeszteni megyénk törzsterületére, egészen 1596-ig, így történt meg, hogy az 1569. évi LII. tc. egyesítette Hevessel a törökök által megszállt Külső-Szolnok vármegyét. Az ekként kialakult megyehatár kelt életre valójában a hódoltság megszűnte után is.

A kettős vármegye kiterjedése 1875-ben 114.600 négyzetmérföld, lakossága 332.613 fő, községeinek száma 148, székhelye pedig Eger volt.² Amellett, hogy a megye területe igen nagy volt, ráadásul nem is képezett összefüggő egészet sem, minthogy több települése enklávéként ékelődött más megyék területébe, mint például Dévaványa település Békés vármegyébe. Így tehát bármi szempont is vezérelte a soron következő területrendezési törekvést, annak mindenképpen érinteni kellett a megyét. Megoldáshoz egyébként a legjárhatóbb utat magának a megyének genezise és története sugallta: egyrészt az, hogy egyesítésből született, másrészt pedig az, hogy a Bach rendszer idején már egyszer kettéosztották vármegyénket eredeti darabjaira, Hevesre és Szolnokra, de csak 1861-ig.

Mind mondottuk, egy újabb területszabályozási törekvés Damoklész kardjaként lebegett megyénk fölött, s amitől a kortások egy jelentős része tartott, az a Szapáry-féle törvénytervezetben következett be. Gróf Szapáry Gyula 1873-ban benyújtott javaslatának lényege az volt, hogy egyenlő nagyságú és népességszámú, azonos adófizető képességgel bíró megyéket kívánt kialakítani. Szapáry elképzelése megyénk "bajaira" a területi felosztás gyógyszerét javallta: Heves-Külső-Szolnokból két megyét szándékozott létrehozni. A régi Heves megyéhez hozzácsatolva a Jász kerületet, ez alkotta volna meg Heves-Jász megyét, s Külső-Szolnoki részhez kapcsolva a Nagykunságot, Kun megyét kotta volna létre. E tervezet azonban az érintettek erős ellenállása következtében megbukott. Ebből okulva

a belügyminiszter ezután már kikérte a törvényhatóságok véleményét is, ezért a második javaslatában már sokkal inkább tekintettel volt a történeti hagyományokra és a helyi érzékenységre.

A második javaslat már számolt az önálló Jász megyével, Heves és Kun megye mellett is, de a települések átcsatolásai még vitatottak voltak. Az 1875-ös fuzió megteremtése után, a szabadelvű párt politikusai -- élükön Tisza Kálmánnal, aki a belügyminiszterséget is ellátta -- valósították meg az ország új területi elrendezését. Tisza miniszterelnök gyakorlatilag ennek a második Szapáry-féle javaslatnak a további tompításával oldotta meg a területrendezés nehéz problémáját.³

Törvényjavaslatának országgyűlési tárgyalásán Tisza maga is rámutatott, hogy óvatosan akar haladni a történelmi hagyományok alapján, s csak azt akarja javítani, amire okvetlenül szükség van.⁴

Rendezési javaslatát 1876. május 6-án mutatta be a képviselőháznak.⁵ A javaslat indoklásában Tisza utalt a területrendezés elvére: "már régiebb idők óta mint szükséges ismertetik el mindenki által, s a különbözőség főleg abban nyilvánult, hogy némelyeknek az ország egész területének új beosztását tartották célszerűnek, addig mások helyesebbnek hitték, hogy csakis a legnagyobb hiányok enyésztessenek el, e célból alakított törvényjavaslat által, s még azon túl szükségessé lehető változások eszközlése a háziadó behozatalával kapcsolatban történjék meg".⁶ Tisza az utóbbi módozatot tartja helyesnek, s csak azt tűzte ki célul, hogy a megyéknek összefüggő területe legyen.

A törvényjavaslat értelmében megszűnnek a kisebb törvényhatóságok, 63 megyei törvényhatóság marad és a városi törvényhatóságok száma 24-re csökken. A székeket és a megyéket csak Erdélyben és a Partiumban szüntették meg, illetve szervezték újjá. Magyarországon megmaradt az összes vármegye, csak a kerületek szűntek meg. A szepesi XVI városi kerület beolvadt Szepes vármegyébe, a nagykikindai kerület pedig Torontál vármegyébe. Megszűnik a Hajdú és a Jászkun kerület. Helyette felállítják Hajdú megyét a Hajdú kerületből és a hozzácsatolt bihari, szabolcsi községekből Debrecen székhellyel, valamint Jász-Kun vármegyét a Jászságból, Nagykun-ságból és Heves-Külső-Szolnok vármegye Tisza balparti részeiből Szolnok székhellyel.

Elmondhatjuk tehát, e területrendezési javaslat is elődei nyomdokain

haladt. A nagy területű megye kettéosztásával arányosabb megyéket akart kialakítani, valamint Szolnok székhellyel összefogni a járszági, a külső-szolnoki és nagykunsági részeket. E javaslat -- egészében és részeiben is -- élénk vitát váltott ki elsősorban a parlament üléstermeiben, de az újságok oldalain is.

E dolgozat keretei között feladatunk a törvényjavaslat parlamenti tárgyalását bemutatni és megnézni, hogy milyen érdekek motiválták a felszólalók érveléseit, milyen ideológiai platformról vitáztak a honatyák és milyen pártpolitikai küzdelmek húzódtak meg a javaslat elfogadása mögött, amíg azt törvényé emelték. A képviselőház a javaslat részletes tárgyalását 1876. június 1-én kezdte meg, s június 13-án fejezte be.⁷

A javaslat általános tárgyalásakor Soós Gábor kijelentette, hogy az országgyűlésnek nincs joga a törvényhatóságok területének rendezésére, azt csak a törvényhatóságok határozhatják el egymás között, és a kiigazítást "... a hatóságok kedvező határozatától tétetik függővé".⁸ E konzervatív felfogáshoz kapcsolódott a liberálisok érvelése is: Helfy Ignác szerint nincs szükség a megyék rendezésére, mert a törvényhozásnak nincs joga új megyét alkotni.⁹

Bánhidy Béla helytelenítette a javaslat indoklásában azt az álláspontot, hogy a rendezés jövőben részletekben történjék. Kívánta, hogy új "rendszeres" javaslatot nyújtson be a kormány. Erre vonatkozólag határozati javaslatot nyújtott be,¹⁰ amihez Ivády Béla és Rády Endre Heves megyei képviselők is csatlakoztak.

Almássy Sándor a nagyfügedi kerület képviselője is elutasította. Elveken ő az egész javaslaton át töretlenül végighúzódo, mindenütt érvényesített alapelvet érintett. Nemleges állásfoglalásának érvrendszere két pillérre épült, egyrészt rámutatott arra, hogy Heves felosztásával olyan szempontot tartanak döntő oknak, amelyet máshol mindenütt negligálnak (arra céloz ugyanis, hogy a felosztást a kormány azzal indokolta többek között, hogy a megyét a Tisza kettészeli). Képviselőnk rámutatott, hogy több más megyét is kettészeli a Tisza és a Duna, s azoknál ez mégsem érv a felosztásra. Képviselői érvrendszer másik eleme az volt, hogy rámutatott a tervezet egy gyengeségére, arra, hogy az nem számol következetesen a megyék területi folytonosságának az igényével, a továbbiakban tulajdonképpen igen modern nézetet vall: követeli, hogy a kisebb földrajzi tájak

maradjanak egy közigazgatási határon belül. Ez utóbbinak nem érvényesítését szintén a tervezet negatívumaként értékeli. Utóbbira példának Kistálya és Andornak községek esetét hozta fel, melyek Eger szomszédságában fekszenek, állandóan kérvényezik, hogy csatolják őket Heves megyéhez, de Borsod vármegye közönsége nem engedi.¹¹

Rády Endre Gyöngyöspata képviselője a megyerendezés és az adórendszer közötti összefüggéseket boncolgatta, és ő is elvetette a javaslatot.¹² Németh Albert, Heves megyei birtokos és törvényhatósági tag, Hódmezővásárhely képviselője a természetes határokról szólt. Ha a Tisza folyó a határ, amely Hevest Szolnoktól elválasztja, akkor a Pély környéki pusztákat miért kellett Szolnokhoz csatolni, az ezt a belügyminiszter jóváhagyja, akkor "... Tiszafüred vidékét méltóztassék Egernél meghagyni".¹³

Báró Baldácsy Antal, Karcag képviselője is elveti a törvényjavaslatot, és "visszadobja" a kormánynak átdolgozásra. Felelgeti a megyék sérelmeit: "Igaz, hogy Szapáry Hevestől elvette a megye leggazdagabb részét, de a Hevesnek megmaradt részét kárpótolta a Jászsággal, de azt hiszem, hogyha Heves megye ebből a rendezésből úgy fog kijönni, mint tervezve van: akkor hosszú időre meg lesz nyomorítva, mert elegendő hogy elveszti legjobb vidékét."¹⁴

Láthatjuk tehát, hogy Heves-Külső-Szolnok vármegye országgyűlési követi és a megyebizottsági tagok pártállásuktól függetlenül elvetették a területrendezési javaslatot az általános tárgyalásnál. A "tiltakozások" ellenére a javaslat a törvényhatóságok területi szabályozásának részletes megvitatásával folytatódott.

A tárgyalás elején szerkezeti módosításokra került sor. Mocsáry Lajos felhívta a miniszterelnök figyelmét, hogy a javaslat egyetlen pontban foglalkozik a megszűnő Jászkerülettel és Heves-Külső-Szolnok vármegyével. Tisza Kálmán e hibát elismerte és az idő rövidegére hivatkozva elfogadta a módosításokat. Ugyanis az eredeti javaslat 17. pont c. bekezdése intézkedik a Külső-Szolnoki részről: "Heves és Külső-Szolnok megyének Tisza balpartján fekvő egész területe az új Jász-Kun megyéhez csatolandó."¹⁵ A d. pont a székhely kijelölése, amely Szolnok lett. Az utolsó pont foglalkozott Heves vármegyével. Ezt Tisza a meghallgatott Mocsáry-féle javaslat értelmében elismeri, hogy külön kell választani, s önállóan a 18.

pontnak kell tekinteni: "Heves megyét képezi Heves és Külső-Szolnok megyének fennmaradt része. Székhelye: Eger."¹⁶

E technikai intermezzo után folytatódott a tárgyalás. Mocsáry Lajos, a halasi kerület képviselője elvetette a javaslatot, és kérte Külső-Szolnoknak Heves megyében való megtartását: "Heves megye az ország törvényhatóságainak egyik legszebb és legjelentékenyebb vármegyéje 145 négyszögmérföldjéből 64 négyszögmérföld alkotórészére fog degradáltatni." ... Mit fog nyerni vele? -- teszi fel a kérdés. "... A palócság, az egri papság és gróf Károlyi György nagybirtoka fogja képezni a vármegyét, és azon elemek, amelyek destinálva vannak, hogy a megyében az önkormányzatot fenntartsák igen gyéren lesznek képviselve."¹⁷ Továbbá rámutat a törvényjavaslat következtetésére: a Tisza folyó miatt választják el Külső-Szolnokot Hevestől, de a folyó keresztülszeli az új Jász-Kun megyét is. Mocsáry indítványt terjeszt elő, amely szerint maradjon a status quó, és hagyják ki a 17. és a 18. paragrafusokat.¹⁸

Babics István Eger város képviselője felteszi a kérdést: Mi menjen át Hevesből Szolnokba? Kéri, hogy a Tisza balparti községek, melyek jelenleg is az egri törvényszék területéhez tartoznak, továbbra is ott maradjanak. E települések a következők: Tiszafüred, Tiszaigar, Tiszaörvény, Tiszaörs, Tizaszentimre, Tizzaszöllős, Tiszahalász, Nagyiván és a kócsi puszta. Kérése indoklásában kifejti, hogy ezen községek kérik Heves megyében való maradásukat, a települések az egri királyi törvényszék területéhez tartoznak, és így "... alkatrészét képezik Heves megyének". Másik érve földrajzi és közlekedési jellegű megállapítás. Tiszafüred Egertől csak 6 mérföldnyire, míg Szolnoktól már 11 mérföld távolságra esik, Egerrel rendes út köti össze, míg Szolnok felé ilyen nincs. Harmadik érve a méltányosság elve: ha Hevestől elveszik Alattyan, Monostor községeket és Kerekudvar pusztákat -- melyeket Jász-Nagykun megyéhez csatolják --, így ez utóbbi megye egyike lesz a legnagyobb megyének, "... midőn Heves megye felére szállond le".¹⁹

Eger város képviselője indítványt terjeszt be, melyben kéri a Tisza bal partján fekvő 6 községnek és Pély településnek Heves megyében való megtartását.²⁰

Babics István indítványát a miniszterelnök azonnal elfogadta. "...

Én tehát részemről ha a tisztelt ház bölcsessége úgy kívánja azt, hogy ezen hat község Egernél megmaradnok miután maguk is ezt óhajtják: nem szándékozom, nem fogom ellenezni." A miniszterelnök a döntését még a közlekedési viszonyokkal is indokolja: "... Szolnok felé fájdalom, ... oly utak vannak, amelyek a közlekedést az év bizonyos szakaszaiban még nagyobb mértékben gátolják, mint a Tisza",²¹ továbbá utal a törvényjavaslat 5. paragrafusára, amely szerint a határszéli községek "cseréje" a felek megbeszéléseivel lehetővé válik.

Kende Péter képviselő ellenzi, hogy ezen községek Hevesnél maradhasanak. Miért? -- teszi fel a kérdést, és prózai okokkal magyarázza: "Vagyonos községek, szaporodni fognak, így nő Heves megye bevétele, továbbá Németh Albert és Almássy Pál hű fegyvertársaikat veszítik el, s ez mindenestre Heves jelenlegi viszonyai között súlyos argumentum"²² -- és kéri a képviselőházat, hogy Babics javaslatát mellőzzék. Almássy Sándor erre reflektálva kifejti, hogy ezen községek Heves megyéhez kívánnak csatlakozni és támogatja Tisza indítványát.²³

A törvényjavaslat további tárgyalásával parázs vita alakult ki az új Jász-Nagykun megye székhelye körül. Miért volt oly fontos ez a kérdés? Ezideig a megyék székhelyeiket évszázadokon át maguk határozták meg. A Szapáry és a Tisza-féle területrendezési javaslat azonban szakított e szokással, és a székhelyet törvényben jelölte ki. Ennek egyik oka az, "... hogy a törvényhatóságok az állami közigazgatást is közvetítik..." és ennél fogva a székhelyük megállapításában az állam is érdekelt.²⁴ A másik okot Tisza fogalmazta meg: A törvényhatóságok egyesülése vagy átcsatolása folytán keletkezett törvényhatóságokban arra várni, hogy a központok önmaguktól alakuljanak ki, hosszú időt vesz igénybe, székhelyre viszont szükség van.²⁵

Az új megyénél főként az utolsó érv hatott. A törvényjavaslat Szolnokot jelölte ki az új megye középpontjául. Az elsődleges szempont a kedvező földrajzi fekvése és az új megye középpontjában, valamint a víziút -- Tisza -- és a vasútvonalak találkozási csomópontjánál helyezkedik el. Ez a helyzeti energia megnövelte a város lehetőségét, hogy ne csak közlekedési, hanem közigazgatási központ legyen.²⁶ Ám Szolnok jogállásának rendezetlensége miatt -- nagy község volt, s így egy időben nem is játszott jelentősebb szerepet. A Szapáry-féle területrendezési javaslat Pest

megyéhez kívánta csatolni, majd a módosítások során felmerült az önálló Jász megyéhez való társulás, végül a Szolnokiak is akarták önállóságukat, mégpedig mint az önálló Külső-Szolnok megye székhelyeként.

Szolnok városa azonban jól tudta, hogy megyeszékhely szeretne lenni, ahhoz áldozatot kell hozni. Ezért az 1874. szeptember 4-i közgyűlésen meghozták az első felajánlásukat: a megyeszékház részére a város tanácsa átengedte a Zöldfa vendéglőt a hozzátartozó telekkel együtt.²⁷ E lépés válasz volt a konkurens Jászberénynek, amely szintén törekedett a székhely rangjára, s ehhez legfőbb érvként az igazgatási célokra számbavehető épületeit emlegette. Később a Tisza-féle területrendezési javaslat kidolgozásakor, amikor az új megye kialakítása szóba jött, Szolnok újabb anyagi áldozatot hozott. Az örök birtokul átengedett telek mellé, az új székház felépítéséhez 30 ezer Ft-ot és egyévi közmunka átengedését ajánlotta fel.²⁸

Tehát a város kedvező földrajzi fekvése -- közlekedési csomópont, az anyagi áldozat és a környékbeli földbirtokosok, gr. Szapáry Gyula és Gorove István volt miniszterek befolyása következtében -- a javaslat Szolnok városát jelölte ki központul.

Jász-Nagykun megye azonban három területi egységből tevődött össze, Jászság, Nagykurság és Külső-Szolnok vidékéből, és most ezek székhelyei is aspiráltak a megyei központ rangjára.

Jászberény és Karcag városa is bejelentette hát igényét és ezen igényeket a városok parlamenti képviselői védelmezték, harcoltak a "... maguk igazáért". Így adódik a következtetés: a partikuláris érdekek előtérbe kerülése tette oly hevessé ezt a vitát.

Báró Baldácsy Antal mint a karcagi választókerület képviselője természetesen Karcag mellett szállt síkra, hangoztatván azt, hogy Szolnokon nincs megyeház, és az építésre felajánlott összeg kevés.²⁹

Babics János, verpeléti plébános és egri jogakadémiai tanár mint Jászberény képviselője szólott hozzá. Élénk színekkel ecsetelve városa előnyeit. Állította, hogy a statisztikából kitűnik, hogy 1870-ben "... Jászberények 20.233 lakosa és 4.699 háza van, míg Szolnoknak 18.847 lakossal és 2.635 házzal áll". Ezt az érvét később saját maga rombolja le, amikor Szolnok nagyobb kereskedelmi forgalmát említi: "... de könnyű ezt elérni, hiszen négy irányból jövő vasútnak is középpontja".³⁰ Végezetül indít-

ványt terjesztett elő, hogy az új megye székhelye Jászberény legyen.

E indítványhoz csatlakozott Csernátony Lajos és Király Alajos a jászok két képviselője, akik vehemens beszédben védték meg álláspontjukat, sűrűn utalva a Jászok történelmére és szabadságszeretetére.³¹

E szubjektív hozzászólások után Kövér Károly, Szolnok város képviselője tényszerűen, csak a számok nyelvén mutatta ki városának helyzeti előnyeit, s bebizonyította, hogy Szolnokot a vasút és a víziút az Alföld egyik középpontjává teszi, és kijelentette: "... lesznek épületek".³² (Mármint a szükséges közcélokra.) A vitában hozzászóló Gorove István is központi fekvéssel indokolta meg a döntést, emellett állami érdekre hivatkozott.³³ A közigazgatási bizottság előadója, Gulner Gyula is ugyanezt tette.³⁴

Ezekután Tisza Kálmán miniszterelnök és belügyminiszter csodálkozva jelentette ki, hogy nem érti a vitát, "... itt nem történelmi kérdésről van szó, ... csupán a könnyebb megközelíthetőség miatt jelölték Szolnokot".³⁵

A szavazás során Babics János indítványát elvetették, és a törvényjavaslatot a közigazgatási bizottság szövegezésében fogadták el. Az új megye székhelye Szolnok lett.

A szavazáskor Kovách László felhívta a figyelmet arra, hogy a Jász-Kun megye területén 16 négyzetmérföld a jászsági rész, 23 négyzetmérföld a nagykunsági, és külső-szolnoki rész pedig 50 négyzetmérföld, de ennek ellenére az új megye nevében nem szerepel Szolnok.³⁶ A képviselőház -- személy szerint Tisza Kálmán is -- egyetértett a javaslattal, s így a megye neve Jász-Nagykun-Szolnok lett.

Az országgyűlés elfogadta Tisza módosítványát a Tisza balparti községek Heves megyében való megtartásáról, mivel a megye érdeke azt így kívánja. Ekként a 17. pont így hangzik: "Jász-Nagykun-Szolnok megye. Ezt képezik: a/ Jászság; b/ Nagykunság; c/ Heves és Külső-Szolnok megyéknek a Tisza folyó bal partján fekvő területe, kivéve az egri törvényszékhez tartozó Tiszafüred, Tiszaigar, Tiszaörvény, Tiszaszöllös, Tiszaörs és Nagyivány községeket, amelyek Heves megyében meghagyattak. Továbbá a Tisza jobb partján Pély község határtól délre fekvő része."³⁷

A Jász-Nagykun-Szolnok megye megalakítása után Heves vármegye újjászervezése "simán, csöndben" ment. A 18. pontot felolvasták, és ismertet-

ték Babics István módosítványát, amely szerint a "18. pont: Heves megye: ezt képezik Heves és Külső-Szolnok megyének még a fentebbi pont c. betűje alatt érintett községeken túl fennmaradt rész."³⁸

Ezt az indítványt Tisza elvetette, mert az előző paragrafus c. pontja megmondja, hogy mi nem csatoltatik Jász-Nagykun-Szolnok megyéhez. A 18. pontot a szavazás során a közigazgatási bizottság szövegezése szerint fogadták el: "18. pont. Heves megye. Ezt képezi Heves és Külső-Szolnok megyének fennmaradt része; Székhely: Eger."³⁹ Így tehát az 1876.

XXXIII. tc. véget vetett Heves és Külső-Szolnok vármegyék évszázados együttélésének és megteremtette a polgári Heves vármegyét.

Heves vármegye politikai közvéleménye és adminisztrációja hogyan fogadta el e kettéválást? A megye közössége 1873-tól a Szapáry-féle törvényjavaslat óta el volt arra készülve, hogy a megyét csonkítások érik, amit elsősorban a Külső-Szolnoki részekben vártak. (Gondoljunk a tervezett Kun megyére.)

Így megyénkben az 1876-os Tisza-féle területrendezési javaslat nem keltett különösebb meglepetést. Tudták, hogy eljött az idő. Heves-Külső-Szolnok vármegye képviselői sem ellenkeztek, hanem ők is részt vettek a belügyminiszter által vezetett tanácskozáson, 1876. március 18-án, amelyen a megyerendezést tárgyalták.⁴⁰

Az országgyűlésen a hevesi képviselők ugyan szokott ellenzékiességükkel támadták a kormányt, de a szabadelvű párti Babics István, Kovách László védte a kormány álláspontját egy-két módosítással, amelyet már egyeztettek Tisza Kálmánnal.⁴¹

A helyi sajtóban nem tárgyalták az országos vitát, a zsrnaliszták csak a székhely kérdését feszegették.

Heves-Külső-Szolnok vármegye székhelye Eger volt. Azonban 1874-től, a megyék rendezésétől kezdve Kovách László Gyöngyöspata képviselője mindent elkövetett, hogy a vármegye székhelye Gyöngyös legyen.⁴² Támogatták őt a város vezetői és a környékbeli birtokosok, akik meg akartak szabadulni az egri érsekség erkölcsi és politikai befolyásától. Ezért partikuláris érdekeiknek megfelelően megpróbálták új székhelyet teremteni.

Próbálkozásait megismételték 1876-ban is. A belügyminiszter által vezetett tanácskozáson 1876. március 18-án Kovách László, Rády Endre, báró Baldácsy Antal képviselők Gyöngyös mellett agitáltak.⁴³ Az ülésről

hiányzott Babics István Eger város képviselője, ki kénytelen volt nyílt levélben mentegetőzni.⁴⁴ A városok kérvényekkel is igyekeztek hatni a képviselőházra. Gyöngyös város kérvényét 1876. március 23-án, míg Eger városáét 1876. május 6-án nyújtották be.⁴⁵

A székhely azonban maradt a régi, így az Eger c. lap 1874. május 11-én örvendezve jelentette a megyerendezést és a székhelymegállapítást. Ugyanezt az örömet érezték a Szolnokiak is, ők is ünnepeltek.⁴⁶ A törvény fogadó érzelemnyilvánítások elcsitulása után, 1876 forró hónapjaiban megkezdődött az új megye megszervezése, Külső-Szolnok leválása. Így az 1876. szeptember 4-i közgyűlések mindkét megyében jelezték, hogy Heves vármegye és Jász-Nagykun-Szolnok megye belépett a polgári közigazgatás korába.⁴⁷

J e g y z e t e k

1. Heves megye területi változásaira lásd tanulmányomat: Heves vármegye történeti földrajzának alakulása. (Kézirat.)
2. 1872-1875. évi Országgyűlés Képviselőházi Irományai X. k. 536. sz. törvényjavaslat melléklete. 179. l.
3. A törvénytervezetek kritikáját, Szapáry első és második javaslatát és a Tisza-féle területrendezési javaslatot lásd. Ereky István: A magyar helyhatósági önkormányzat. Vármegyék és községek. I. 67- 154. l. Bp. 1910. II. kiadás.
4. 1875-1878. évi Országgyűlési Napló (a továbbiakban: Ogy. Kép. N.) VI. k. 397-403.
5. Törvényjavaslat némely törvényhatóságok területeinek szabályozásáról és az ezzel kapcsolatos kérdésekről. 1875-1878. évi Ogy. Kép. Ir. VII. k. 275. sz.
6. 1875-1878. évi Ogy. Kép. Ir. VII. k. 275. sz. 231. l.
7. 1875-1878. évi Ogy. Kép. N. VII. k.
8. 1875-1878. évi Ogy. Kép. N. VI. k. 403-404. l.
9. 1875-1878. évi Ogy. Kép. N. VI. k. 389. l.
10. 1875-1878. évi Ogy. Kép. N. VI. k. 289. l.
11. 1875-1878. évi Ogy. Kép. N. VII. k. 12-13. l.
12. 1875-1878. évi Ogy. Kép. N. VII. k. 42-43. l.
13. 1875-1878. évi Ogy. Kép. N. VII. k. 44. l.
14. 1875-1878. évi Ogy. Kép. N. VII. k. 52. l.
15. 1875-1878. évi Ogy. Kép. N. VII. k. 162. l.
16. 1875-1878. évi Ogy. Kép. N. VII. k. 162. l.
17. 1875-1878. évi Ogy. Kép. N. VII. k. 161. l.
18. 1875-1878. évi Ogy. Kép. N. VII. k. 162. l.
19. 1875-1878. évi Ogy. Kép. N. VII. k. 164. l.
20. 1875-1878. évi Ogy. Kép. N. VII. k. 164. l.
21. 1875-1878. évi Ogy. Kép. N. VII. k. 165. l.
22. 1875-1878. évi Ogy. Kép. N. VII. k. 173. l.
23. 1875-1878. évi Ogy. Kép. N. VII. k. 173. l.

24. Ereky István: A magyar helyhatósági önkormányzat. Vármegyék és községek I. 107. 1. Bp. 1910. II. kiadás.
25. 1875-1878. évi Ogy. Kép. N. VI. k. 40. 1.
26. E tényt Hubay Ferenc polgármester már 1874. február 28-án leszögezte: "Szolnok város fekvése, szárazföldi, vasúti és víziútjai, s összekötötésinél fogva ... hivatva van arra, hogy egy megyének a székhelye legyen." Szolnok megyei Levéltár. Szolnok város közgyűlési jegyzőkönyvei. (A továbbiakban: SzML. Szolnok város közgy. jkv.) 18/1874.
27. SzML. Szolnok város közgy. jkv. 61/1874.
28. SzML. Szolnok város közgy. jkv. 38/1876.
29. 1875-1879. Ogy. Kép. N. VII. k. 165. 1.
30. 1875-1879. Ogy. Kép. N. VII. k. 167. 1.
31. 1875-1879. Ogy. Kép. N. VII. k. 180-181. és 176-179. 1.
32. 1875-1879. Ogy. Kép. N. VII. k. 172. 1.
33. 1875-1879. Ogy. Kép. N. VII. k. 181. 1.
34. 1875-1879. Ogy. Kép. N. VII. k. 182. 1.
35. 1875-1879. Ogy. Kép. N. VII. k. 184. 1.
36. 1875-1879. Ogy. Kép. N. VII. k. 180. 1.
37. Magyar Törvénytár 1875-1876. évi tc.-k. 483. 1.
38. 1875-1878. Ogy. Kép. N. VII. k. 164. 1.
39. Magyar Törvénytár 1875-1876. évi tc.-k. 483. 1.
40. Eger 1876. 12. sz.
41. Ehhez kapcsolódóan érdekes az az adalék, amelyet néhány idősebb egri lakostól szereztem -- köztük olyanoktól, akik megyei hivatalnokként -- is dolgoztak. Eszerint még századunk első két évtizedében is tartotta magát az a soha senkitől meg nem erősített, de sokak által tényként továbbadott nézet, hogy a cikkben tárgyalt törvényjavaslat parlamenti vitája csak merő színjáték volt, ugyanis a szabadelvűek előre egyeztettek volna felszólalásukat Tiszával. Azidőben állítólag ezzel hozták összefüggésbe azt is, hogy az ülésen nem jelent meg a leginkább érdekelt fél, Majzik Viktor szolgabíró és a tiszánánai kerület képviselője, pedig az ő járásának sorsa felett is ekkor döntöttek. A jelen jegyzet alatt közöltekkel kapcsolatban -- hitelt érdemlő források híján -- állást foglalni nem tudok semmilyen irányban.
42. E kérdésről lásd tanulmányomat: Egy elfelejtett területrendezési ja-

vaslat (A Szapáry-féle területrendezési tervezet és Heves-Külső-Szolnok vármegye politikai közvéleménye.) Kézirat.

43. Eger 1876. 12. sz.

44. Eger 1876. 13. sz.

45. 1875-1878. évi Ogy. Kép. N. VII. k.

46. Szolnok város köszönő felírata a miniszterelnöknek és a képviselőháznak. Szml. Szolnok Város közgy. jkv. 74/1876.

47. A megyefelosztás folyamatára lásd tanulmányomat: A polgári Heves vármegye kialakulása 1876-1877-ben. (Kézirat.)